

ВАСИЛ ДРУМЕВ - КЛИМЕНТ ТЪРНОВСКИ В КУЛТУРНАТА И ПОЛИТИЧЕСКАТА ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ. ЮБИЛЕЕН СБОРНИК.
ВАРНА, 1992 г. 202 стр.

Този сборник се появи като резултат от проведената на 31 октомври и 1 ноември 1991 г. в Шумен научна конференция, посветена на 150-годишнината от рождението на Васил Друмев - Климент Търновски. Това донякъде предопределя характера и възможностите на сборника, съставен от докладите и научните съобщения, представени на конференцията. Единственото, което обединява търсенията на авторите - литератори, езиковеди, историци, педагози, музейни работници - е крупната и разностранна фигура на писателя и духовен водач Васил Друмев - Климент Търновски. Това съвсем не означава, че материалите, поместени в сборника, са аморфни и неконцептивни като цялостен текст. В някои от разделите на сборника, макар и нецелено предварително, са се образували тематични центрове, които им придават по-цялостен и проблемен облик. Например в раздела "Белетрист" вниманието на изследвачите е съсредоточено върху първата повест на Васил Друмев - "Нешастна фамилия", която заема възлово място в развитието на новобългарската белетристика. Няколко доклада са свързани с проповедите на възрожденския деец, две научни съобщения разглеждат взаимоотношенията на епископ Климент Браницки с митрополит Григорий Доростолочервенски.

Най-много в сборника са докладите, посветени на Друмевата белетристика. Това не е случайно. Повестта "Нешастна фамилия" е не само една от първите оригинални белетристични творби в нашата литература, но тя съсредоточава в себе си тенденции, симптоматични за литературния процес през 60 - 80-те години на XIX век, индикиращи определени знания за поетиката на възрожденската художествена проза.

Въпреки усилията на много литературни историци от началото на века до наши дни, остават неизяснени редица моменти от поетиката, жанровата специфика, рецептивните наслагвания и др. на Друмевите повести. Въпросителните възникват и във връзка с актуализиране на проблемите около едно или друго литературно произведение от миналото в резултат от смяната на методологията на литературната наука. Това налага и новото интерпретиране на творбата в литературоведски план, осмисляне по нов начин на функционалните възможности на ред нейни елементи, образувачи цялостта ѝ.

Фигурата на повествователя е ключова при изясняването на поетиката в една белетристична творба. На този проблем са посветени две статии в раздела "Белетрист" на сборника - на Лидия Михова ("Наблюдения върху разказвача в първата повест на Друмев") и на Паулина Стойчева ("Фигурата

на повествователя в Друмевата повест "Нещастна фамилия"). При първата авторка се диференцират понятията "автор", "разказвач", "повествовател", което води до известни теоретически неточности в наблюденията ѝ. И двете авторки очертават основни тенденции във възрожденската поетика, изяснявайки мястото и ролята на повествователя в "Нещастна фамилия" и "Ученик и благодетели", както и възможностите на съвсем младия още Друмев, използвайки опита на чужди образци, да организира композиционно своите произведения, да сменя гледните точки на разказвача, да създава напрегнатост в повествованието.

Данчо Господинов прави опит за изясняване на жанровата специфика на "Нещастна фамилия" чрез мелодраматичността с изричната уговорка, че разглежда мелодрамата "като една от проявите на по-общото мелодраматично разбиращо овладяване на света". Тази уговорка дава основание да се смята, че принципът му на жанрова идентификация е надродов, но в хода на изложението той като че ли не се съобразява с това.

Интерес представляват наблюденията на Елена Налбантова върху системата на образите в "Нещастна фамилия", при чиято организация немалка роля изиграва християнската традиция.

Иван Радев със своя доклад "Нещастна фамилия" и нейните драматургични варианти" обръща внимание на едно малко изследвано явление в литературния ни живот - връзката между белетристичен и драматургичен текст и механизма на нейното осъществяване.

Прави впечатление, че изследователският интерес на авторите не е насочен към втората повест на Друмев - "Ученик и благодетели", като изключим материала на Н. Аретов "Две незавършени повести на Васил Друмев в контекста на възрожденската белетристика". А проблемите, свързани с нейната жанрова специфика, мястото ѝ в литературното ни развитие и пр. са все още неизяснени докрай и литературната ни наука е длъжна в това отношение.

Вторият раздел в сборника обхваща останалата литературно-книжовна дейност на В. Друмев като драматург, литературен критик, журналист, публицист, оратор. Дочо Леков разяснява една страна от взаимоотношенията между възрожденските дейци на културното поле чрез диалога Друмев - Войников. Докладът на Хр. Манолакев представлява нов опит за "доразбирането" на драмата "Иванку, убиецът на Асеня I" или по-скоро наблюдения върху рецептивните възможности на тази драма през Възраждането. Литературнокритическата дейност на Васил Друмев е намерила своето обобщение в изложението на Георги Димов.

Специално внимание заслужава статията на Камен Михайлов "Духовен прочит" на митрополит Климент Търновски като прочит на една литературна тенденция". Особено ценни в нея са наблюденията върху структуроорганизиращите в концептуални принципи, общи за възрожденския периодичен печат. Внимание заслужават и наблюденията на Мариета Ботева върху

риторското изкуство на В. Друмев, една малко изследвана област от културно-просветната дейност на възрожденеца.

В. Друмев няма пространни схващания за книжовния език, но в редица изказвания, отзиви за книги той излага своето разбиране за изграждането на новобългарската езикова система, а с творческата си дейност като публицист, драматург, белетрист той участва реално в установяване на нормативната му база. Въпросите, свързани с участието на Друмев в строителството на новобългарския книжовен език, както и някои езикови особености на неговите творби са застъпени в третия раздел на сборника от автори като Кина Вачкова, Русин Русинов, Пенка Радева, Мариана Георгиева.

В четвъртия раздел - "Политическа и държавническа дейност. Духовник" - за отбелязване е опитът на Петко Ст. Петков да излезе от тесните рамки на фило-фобските разграничения в политическото пространство след Освобождението и да потърси реалните заслуги на митрополит Климент Търновски при защита на националната кауза.

Петият раздел съдържа научни съобщения, доуточняващи някои моменти от възгледите и биографията на възрожденския книжовник.

Разбира се, в тази кратка рецензия не стана въпрос за всички автори и техните материали, включени в сборника. Обърнахме повече внимание на ония доклади, които доизясняват или провокират определен проблем от творческата, политическата и духовната дейност на В. Друмев. Неспомнатите материали в сборника носят характера на научни съобщения, които доуточняват, прецизират, осветляват различни страни от многообразното и стойностно дело на възрожденския деец.

Сборникът не идва с претенцията на сборниковия тип "нови изследвания", но той има своето допълващо място в научната литература, посветена на Васил Друмев - Климент Търновски. В него се актуализират позабравени проблеми, уточняват се становища, инспирират се тези, основа за бъдещи изследвания.

Николай Димитров